

CAMİNİN TOPLUMU BİRLEŞTİRMEDEKİ FONKSİYONU

Hayati TETİK*

Camiler, ibadetlerin ifasında müminleri birleştirip ayrılmamalarını sağlar, tefrika ve ayrılığı giderir. Her müslüman, aynı Allah'a, aynı Kitap'a, aynı Peygamber'e inanarak camiye gelir ve aynı kibleye yönelerek vahdeti (birlikteliği) oluşturur.

□ Arapça cem' kökünden türeyen, "toplayan, bir araya getiren" anlamındaki câmi kelimesi, başlangıçta sadece Cuma namazı kılınan büyük mescidler için kullanılan el-mescidü'l-cami' (cemaati toplayan mescid) tamlamasının kısaltılmış şeklidir. Bu tâbir, Taberânî'nin bir rivâyetine göre bizzat Hz. Peygamber tarafından kullanılmıştır.¹ Sözlükte ise müslümanların hep birlikte namaz kılmak için toplandıkları yer olarak geçmektedir.² Bu tanımdan yola çıkarak caminin sadece namaz ibadetine hasredildiği, en geniş ifadeyle diğer ibadet türlerine kapalı olduğu sonucuna ulaşılmamalıdır. Zira cami, sadece müslümanların Allah'a olan saygı ve sevgilerini gösterdikleri bir ibadet alanı olmayıp, hayat kalitesini artırma, İslâm'ın amaçladığı dünya ve âhiret mutluluğunu gerçekleştirme merkezleridir. Dolayısıyla cami sadece bir ibadethane değil aynı zamanda hayatın merkezidir, merkezindedir. Bu denli önemli bir konuma sahip olan cami, İslâm şehrinin olmazsa olmazıdır.

İnsanı değerli kılan, varlığına anlam katan olgu, onu ahsen-i takvîm üzere var eden Yaratıcısına olan inancıdır. Müslümanlar, çevrelerini de bu inanç üzere şekillendirme amacıyla camiye merkez edinin şehri genişletme yoluna gitmişlerdir. Büyük camilerimize dikkat edilirse, hepsi kasaba ve şehirlerin merkez noktasını teşkil eder. Han, hamam, çarşı, pazar, bedesten, imaret, aşevi ve hastane gibi sosyo-ekonomik; kütüphane, medrese, mektep gibi sosyo-kültürel yapılar genellikle camilerin çevresinde yer almıştır. Onun içindir ki, müslüman şehirlerinde bütün yollar camiye çıkar diyebiliriz.³ Annesiz olamayan bir çocuk gibi camisiz yapamaz bir müslüman şehir. Onunla büyür, olgunlaşır ve kemâle erer.

Peygamber Efendimiz (s.a.v) "Yeryüzü benim için bir namazgâh ve temizleyici kılınmıştır." buyurmuştur. Bu hadisin fıkıhça temiz kabul edilen tüm toprak ve mekânlarda ibadeti mümkün kıldığı, aynı zamanda ibadeti sadece ibadethanelere hasreden Hıristiyanlık ve Yahudiliğin din anlayışına bir reddiye ihtiva ettiği anlaşılmaktadır. Zira İslâmiyet'te ibadetin ifâsı için mekân kaydı konulmamıştır. İtikadî bir dayanağı olan bu hüküm, Allah'ın her an ve mekânda var olduğuna dair bir vurguyu içermektedir. Kibleye yönelmek şartıyla temiz olan her yeri mescid kabul etmek ve orada ibadet etmek mümkündür. Peki, ibadetlerin ifâsı için yeryüzünü namazgâh kabul eden bir dinin mensupları olarak niçin camiye ihtiyaç duyarız? Evlerin bir köşesinde namaz kılmak mümkün iken niçin camide namaz kılmaya kat kat sevap verilir?⁴ Güzelce abdest alır, sırf namaz için camiye gi-

derse bir müslüman⁵ camiye varıncaya kadar atmış olduğu her adıma mukabil bir derece yükselir ve bir günahı silinir. Peygamberimiz'in, mescidleri, cennet bahçeleri⁶ ve Allah'ın en sevdiği mekânlar⁷ olarak tavsif etmesi sırf bu mekânlarda ibadet edildiğinden dolayı mıdır? Bu sorulara cevap bulunduğunda caminin birleştirici fonksiyonunu tayin etmek mümkün olacaktır.

Tecrübi psikolojinin "aynı işi yapanların, aynı işle meşgul olanların arasında sevgi, muhabbet ve dolayısıyla bir dayanışmanın husûle geleceği" prensibini göz önüne alacak olursak, aynı ameli yapanların birbirine yakınlaşmalarında caminin toplumsal fonksiyonu ortaya çıkacaktır. Yani, "ferdî yapılan aynı hareketlerin beraber yapıldığı takdirde çok daha fazla değer taşıyacağı" esas, bizleri ferdiyetçilikten toplumculuğa yöneltecek ve toplum şuurunun kuvvetlenmesine yol açacaktır.⁸ Dolayısıyla camiler, ibadetlerin ifasında müminleri birleştirip ayrılmamalarını sağlar, tefrika ve ayrılığı giderir. Her müslüman, aynı Allah'a, aynı Kitap'a, aynı Peygamber'e inanarak camiye gelir ve aynı kibleye yönelerek vahdeti (birlikteliği) oluşturur. Bu birlikteliğin oluşturulmasını ifade eden "İttihâd-ı İslâm" zamanımızın en mühim farz ibadetlerinden, zaruretlerinden biridir. Bu zaruret, "Hep birlikte Allah'ın ipine (Kur'an'a) sınımsız sarılın. Parçalanıp bölünmeyin. Allah'ın size olan nimetini hatırlayın. Hani sizler birbirinize düşmanlar idiniz de O, kalplerinizi birleştirmişti. İşte O'nun bu nimeti sayesinde kardeşler olmuştunuz..."⁹ âyetinde açıkça belirtilmektedir. Yani müslümanların acıda ve huzurda, iyi günde-kötü günde, birlik ve beraberlik içinde oldukları Yüce Rabb'in huzurunda günde beş defa vurgulanır. Müslümanların dayanışma içerisinde olduklarına dair şahitlik hâl ile belirtilir.

Dinin, kardeşlik, sevgi, saygı, özveri, yardımlaşma ve hoşgörü gibi değerlerinin işlendiği camilerde cemaate hayatı daha doğru bir anlayışla yorumlama becerisi kazandırılmaktadır.¹⁰ Camiler, müslümanların birbirine muhtaç olduğunu hatırlatır ve ihtiyaçlarını giderme imkânlarını verir. "Mü'minleri kendi aralarındaki merhametleşmelerinde, sevişmelerinde, yardımlaşmalarında bir vücut gibi görürsün. Ki vücudun bir organı ağrırsa, vücudunun kalan kısmı uykusuzluk ve humma ile o organ için birbirini çağırır."¹¹ buyuran Allah Resûlünün çağırısına icabet ederek yardımlaşmanın gerçekleşmesi için fertlerin birbirinden haberdar olma ortamının sağlanması gerekir. Cami cemaatinin toplum içerisinde yer tutan tabakalardan tümüne açık olması sebebiyle

cemaatten varlıklı olanların fakirleri, muhtaçları, kimsesizleri görmesi, onların sıkıntılarında haberdar olması sayesinde yardımlaşma, dertlere derman olma, diğerkâmlıkla ihtiyaç sahibi cemaatin sıkıntıları giderilmiş olur. Böylece zengin başa kakmadan vermenin, fakir de zenginin malında gözü olmaksızın şükretmenin hazzına ererek, Allah'ın rızasına nâil olur. Böylece hadîs-i şerifte ifade edilen "bir vücut gibi olma" hâli hayat bulur.

Camiler müminleri toplumsal bir intizama alıştıırır. Namaz vakitlerinin her gün dakik bir şekilde değişmesi itibarıyla, cemaate katılma, insana mükemmel bir zaman tanzimi ve disiplini kazandırır. Bu sayede dakik olma vasfı kazanmış müslümanlar, zamanı gelince birlikte düşünme, karar verip, hareket edebilme melekesini kazanmış olurlar. Böylece âyet-i kerîmede belirtilen "Onların işleri aralarında şura (danışma) iledir."¹² emr-i ilâhîsini yerine getirmede bir adım daha atılmış olur. Kısacası, cami ortamının içselleştirilmesiyle müslümanların "ortak akıl" oluşturması sağlanır.

Camiler; müslümanın, diğer müslümanlar üzerindeki haklarının ifâ edildiği mekânlar olması hasebiyle toplumsal ilişkilerin gelişmesini ve müslüman toplumun iyice kaynaşmasını sağlar. Hz. Ali (r.a.)'den rivâyet edildiğine göre

Resûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: "Müslümanın müslüman üzerinde altı hakkı vardır: Karşılaştığında selam verir, davetine icabet eder, aksırdığı zaman elhamdülillah derse yerhamükâllah der, hastalandığında ziyaretini yapar, öldüğünde cenazesinin ardından yürür, kendisi için sevdiğini o kardeşi için de sever."¹³ Müslüman, cami yolunda ya da içerisinde karşılaştığı kardeşine günde beş defa selam verir ve aralarındaki sevginin artmasını sağlar. Camiye gelemediği zamanlarda hastalandığı anlaşılır ve cemaat, hastayı aile fertlerinden ayrı tutmadığının göstergesi olarak ziyaret ederek vazifesini yerine getirir. Kardeşinin cenazesi olduğunda camide namazını kılar ve yakınlarına gerekli desteği sağlar. Kendi nâmına istediği tüm iyilikleri cemaate gelmekle kendisiyle aynıleşen müslüman kardeşi için de ister. Tüm bu meziyetler, cami çevresinde toplanan fertlerin birbirleriyle geliştirmiş oldukları içten, samimi, Allah rızasına dayanan davranışların bir faydası ve neticesi olarak ortaya çıkar.

Cami, her yaşta ve her düzeydeki vatandaşın hiçbir şarta bağlı kalmaksızın hayat boyu bilgilendikleri bir eğitim-öğretim kurumudur. İslâm toplumlarında eğitim-öğretim, kurumsal düzeyde ilk önce camilerde başlamıştır. İslâm'ın başlangıcından beri önemini ve etkinliğini yitirmeyen cami

Okul çocukları Kur'an taşırken sokaktan geçenlerden bahşiş topluyor.

eğitimi, günümüzde de oldukça fonksiyoneldir.

Hicretin ardından Medine'ye gelir gelmez Hz. Peygamber (s.a.v) Mescid-i Nebevî'yi inşâ etmiş, "Suffe" ve "Zulle" denilen bir bölümü de, eğitim-öğretim faaliyetinde bulunmak üzere ashâb-ı Suffe'ye tahsis etmiştir. Hz. Peygamber (s.a.v)'in bizzat kendisi, İslâm'ın ilk üniversitesi denilen bu yerde dersler vermiş, böylece örgün eğitimin ve Batı'da asırlar sonra görülen "toplum okulu" modelinin temelini atmıştır.¹⁴ Vaaz, hutbe, sohbet ve akşam kursları gibi etkinliklerle çeşitli dinî ve sosyal konularda bilgilendirmeler, caminin toplumu aydınlatmadaki fonksiyonun günümüzde de devam ettiğini göstermektedir.

Mescid'de eğitim-öğretim sadece erkeklere münhasır olmamış, kadınlar için de Mescid-i Nebevî'de ayrı bir gün tahsis edilmiştir. İslâm'ın ilk yıllarında sosyal hayatta aktif olarak yer alan kadınlar, vakit, Cuma ve bayram namazlarına katılıp Hz. Peygamber (s.a.v)'in hutbe ve vaazlarını dinleyerek¹⁵ merak ettikleri pek çok konuyu sorarak, bizzat O'nun dilinden öğreniyorlardı.¹⁶ Hz. Âişe'den gelen bir rivâyette Hz. Peygamber (s.a.v) döneminde kadınların camiye Kur'ân-ı Kerîm dinlemek için de gittikleri görülmektedir.¹⁷ Bu da camilerden sadece namaz için değil aynı zamanda diğer eğitim ve kültür etkinlikleri alanında da faydalanıldığını ortaya koymuştur.¹⁸ Camide kız çocuklarının ve kadınların eğitimiyle Hz. Peygamber'in sadece kendisinin ilgilenmediği, özel kadın öğretmenler de görevlendirdiği bilinmektedir.¹⁹ Bu eğitim-öğretim faaliyetinin sonucu olarak camiler ilmi hayatın müesseseseleşme temellerinin atılmasına vesile olmuş, cinsiyet ayrımı gözetmeksizin asırlarca tadrîse devam edilmesiyile aynı zamanda uygulayıcı rolünü üstlenmiştir. Yalnız şunu ifade etmeliyiz ki, gelişen zaman içerisinde Hz. Peygamber (s.a.v) döneminde kadınlara yönelik cami eğitimindeki başarının sağlandığını söylemek güçtür. Faaliyetlerin merkezine erkekler alınmış kadınlara yönelik uygulamalar ikinci planda kalmıştır. Bu eksikliğin görülmesinin bir neticesi olarak kadınlara yönelik cami sohbetleri düzenlenmekte ve Kur'an kurslarında kadın kursiyer sayısının artırılmasına yönelik çalışmalar yapılmaktadır. Hz. Peygamber (s.a.v) zamanındaki cami anlayışını yakalayabilmek için çalışmaların tüm hızıyla devam ettirilmesine ihtiyaç vardır.

Caminin varlığı, sadece yetişkin-

ler için değil soğuk duvarlar arasında yetişen çocuklar için de sevinç ve neşe kaynağıdır. Çocukluğunu cami bahçesinde geçiren, cami bahçelerindeki ağaçlardan meyveler toplayan, susuzluğunu caminin şadırvanından içtiği sularla gideyen, elindeki tesbihlerle namaz vaktini bekleyen hoş sohbet dedelerin varlığına şahit olan, cami bahçesindeki oturakları kale yapan, yaz Kur'an kursuna gitmek için heyecandan uyuyamayan çocuklar için cami her şeydir. Saf benlikleriyle daha küçük yaşlarda yaz Kuran kurslarına gelerek hem Kur'an'ı ve dinî bilgileri öğrenmekte hem de yeni arkadaşlar edinerek İslâm toplumundaki kardeşlik ruhunu küçük yaşlarda perçinlemektedirler. Camilerimiz bu anlamda okulların alternatifi değil, orada edinilen bilgilerin pekiştirildiği eğitim kurumları olarak öne çıkmaktadır. Ne bu kültürün var olduğu bir çevrede büyüyen çocuklar camisiz, ne de cami o çocuklarsız yapabilir. Dolayısıyla cami daha çocukken birleştirir ve bu, bir hayat boyu devam eder.

Camilerin eğitim ve öğretim mahalli olarak kullanılması Osmanlılar'da da benimsenmiş bir uygulamaydı. Medrese dışındaki genel dersler camilerde takip edilmekteydi. Halka açık olarak verilen bu dersler için XVII. yüzyıldan itibaren dersiâmlar tayin edilmiş, Osmanlı Devleti'nin yıkılışına kadar aralıksız süren bu usûle Cumhuriyet döneminde de devam edilmiştir. Osmanlı camilerindeki eğitim ve öğretim faaliyetlerini tamamlayan önemli bir unsur da camilere kütüphane tesisi geleneğiydi. Mekke ve Medine Harem-i Şeriflerindeki Mahmudiye, Ayasofya, Süleymaniye, Beyazıt Veliyyüddin Efendi, Kayseri Raşid Efendi, Konya Yusuf Ağa Kütüphaneleri²⁰ bu yapılanmanın en güzel örneklerini teşkil etmektedirler. Bu kütüphaneler, camileri, toplumun bilinçlenmesi ve bilgi edinmesi amacıyla başvurması gereken mekânlar haline getirmiştir.

Yine Osmanlılar döneminde, şehir, kasaba ve köylerde sıbyan mektebi olmayan yerlerde camilerin çocukların eğitimi için okul olarak kullanılması çok yaygındı. Bu gelenek özellikle 1950'lerden itibaren yaz aylarında ilkokul öğrencilerine camilerde Kur'an öğretilmesi ve bazı sûrelerin ezberletilmesi şeklinde olup²¹ bugün de yine aynı şekilde yaygın eğitimin bir uzantısı olarak devam etmektedir.²²

Camiler Yüce Rabb'in rızası için aynı anda ağlama, aynı anda gülme aynı havayı teneffüs ederek diğer

Cami, her yaşta ve her düzeydeki vatandaşın hiçbir şarta bağlı kalmaksızın hayat boyu bilgilendikleri bir eğitim-öğretim kurumudur. İslâm toplumlarında eğitim-öğretim, kurumsal düzeyde ilk önce camilerde başlamıştır.

müslümanlarla aynileşme, bir diğeri rengine boyanma sırrının tecelli ettiği, birbirlerinden feyiz alıp, karşılıklı olarak dualarına mazhar olarak sevap kazandıkları, âyetteki ifadeyle kardeşleşme temellerinin atıldığı mekânlardır. Ötekileştirme, başkalaştırma, yerme, alçaltmanın olmadığı, "Eğer inanıyorsanız üstünsünüz."²³ buyruğunun topluca hissedilmesiyle beraber, kardeşliğin getirdiği eşitliğin yaşandığı kutsal mekânlardır. Dolayısıyla camiler, eşitliğe sıklıkla vurgu yapılan evrensel insan hakları bildirgesinin uygulama mekânlarıdır. Dünya kamuoyunda devamlı surette vurgulanan ve asırlar geçmesine rağmen uygulama noktasında istenilen başarının yakalanamadığı eşitliğin, bu kutsal mekânlarda tam anlamıyla uygulanabildiğini görmekteyiz. Hacca giden insanların ihramı giydiği vakit eşitlendiği gibi köylüsü, çiftçisi, işçisi, âmiri, memuru, zengini, fakiri caminin kapısından girdiği andan itibaren kul olma noktasına eşitlenirler. Bu duygu, onları birleştirir, kaynaştırır ve aralarındaki dayanışmayı güçlendirir. Orada protokol yoktur. Orada değer, kul olunabildiği nispetlidir. Toplum hayatında değer bulamayanların, ötekileştirildiğini hissedenlerin, gönlü kırıkların, umudunu yitirmişlerin, genel ifadesiyle her türlü muhtaçların umut kapısıdır cami. Derman aramak için gelen insanlar dertlerini, dileklerini dillendirmek için el açıp bu yüce divanda dururlar. Namaz sonrası topluca açılan eller cemaati kullukta birleştirir. Karşılıklı bir etkileşimle, mevcut kuvvetleri kat kat artır. Tek başlarına yaptıkları ibadetlerdeki noksanlıklarını telâfi ederler. İbadeti ve duası kabul edilenler arasında, günahkârlar da bağışlanır.

Cami veya mescid denildiğinde akla ne sadece şadırvanı, minberi, mihrabı, mahfili, kubbe ve minaresi olan mimarî bir eser, ne de sadece namaza hasredilmiş bir mâbed gelmelidir. İslâm, belirli kalıplara bağlı kalarak meydana getirilmiş şeklin yapı donukluğuna bağlı kalmanın ötesinde esasa ve ruha bakar. Dolayısıyla İslâm'ın özünü, ruhunu, gayesini yansıtan her mekân, cami hüviyetindedir. Şeklen camiyi yansıtır özden uzak mekânlarsa bir an önce camileştirilmelidir. Zira ancak bu tanımlamaya uyan camiler cemaati kutlu davete yönlendirecek ve toplumu birleştirme fonksiyonunu icra edebilecektir. ■

D İ P N O T L A R

1. Ahmet Önkâl-Nebi Bozkurt, "Cami", DİA, İstanbul 1993, c.VII, s. 46.
2. Türkçe Sözlük, TDK, Ankara 1988, c. I, s. 243.
3. Hasan Özönder, Müslüman Şehirlerin Kalbi Camilerimiz, Diyanet Aylık Dergi, (1993), sayı:34, s. 14.
4. Buhârî, Ezân, 30; Müslim, Mesâcid, 249. Ayrıca bk. Nesâî, İmâmet, 42; İbn Mâce, Mesâcid, 16.
5. Ebû Dâvûd, Salât, 8.
6. Tirmizî, Deavât, 82.
7. Müslim, Mesâcid, 288.
8. Ali Murat Daryal, Dini Hayatın Psiko-Sosyal Temelleri, MÜFV, İstanbul 1994, s. 96-98.
9. Âl-i İmrân, 3/103.
10. Hüseyin Yılmaz, "Hz. Peygamber Döneminden Günümüze Kadınlar ve Cami Eğitimi", Değerler Eğitimi Dergisi, 5(2007), sayı: 14, s. 107-130.
11. Buhârî, Salât, 88; Mezzâlim, 5; Müslim, Birr, 65; Tirmizî, Birr, 18; Nesâî, Zekât, 67.
12. Şûrâ, 42/38.
13. Dârimî, İstizan, 5; İbn Mâce, Cenâiz, 43.
14. Muhammed Hamidullah, İslam Müesseselerine Giriş, İstanbul 1981, s.21.
15. M.Faruk Bayraktar, İslam Eğitiminde Öğretmen-Öğrenci Münasebetleri, İstanbul 1984, s. 90.
16. Müslim, İman 34; Tirmizî, İman 6.
17. Ali Özek, Hadis Ricalı, Fatih Matbaası, İstanbul 1967, s. 113-115.
18. el-Hâkim, el-Müstedrek ale's-sahihayn, tahk. M. Abdulkadir Ata, Beyrut 1990, c. III, s. 326.
19. İbn Mâce, Mukaddime, 81.
20. Rıza Savaş, Hz. Peygamber Devrinde Kadın, Ravza Yay. İstanbul 1991, s.124; Özek, age, s. 113.
21. Önkâl-Bozkurt, agm. s.51.
22. Osman Ergin, Türk Maarif Tarihi, Eser Matbaası, c. I, s. 82-86; Cahit Baltacı, "İslam Medeniyetinde Cami", MÜ-İFD, 1985, sayı:3, s. 239; Yahya Akyüz, Türk Eğitim Tarihi, AÜ EBF Yay., Ankara 1989, s.71; Mustafa Bilge, İlk Osmanlı Medreseleri, İstanbul 1984, s. 3; Muhammed Şevki Aydın, "Medreselerin Genleşiş Sebepleri Üzerine", Erciyes Üniversitesi İFD, (1987), sayı: 4, s. 321-336.
23. Hayati Tetik, Din Görevlilerinin Fonksiyonları, Aktif Yayınevi, İstanbul 2007, s. 45-46.
24. Âl-i İmrân, 3/139.

Süleymaniye`de Bayram Sabahı

□ Artarak gönlümün aydınlığı her saniyede
Bir mehâbetli sabah oldu Süleymâniye`de
Kendi gök kubbemiz altında bu bayram saati,
Dokuz asrında bütün halkı, bütün memleketi
Yer yer aksettiriyor mavileşen manzaradan,
Kalkıyor tozlu zaman perdesi her an aradan.
Gecenin bitmeye yüz tuttuğu andan beridir,
Duyulan gökte kanat, yerde ayak sesleridir.
Bir geliş var!.. Ne mübârek, ne garîb âlem bu!..
Hava boydan boya binlerce hayâletle dolu...
Her ufuktan bu geliş eski seferlerdendir;
O seferlerle açılmış nice yerlerdendir.
Bu sükûnette karışıkça karanlıkla ışık
Yürüyor, durmadan, insan ve hayâlet karışık;
Kimi gökten, kimi yerden üşüşüp her kapıya,
Giriyor, birbiri ardınca, ilâhî yapıya.
Tanrının mâbedi her bir tarafından doluyor,
Bu saatlerde Süleymâniye târih oluyor.
Ordu-milletlerin en çok döğüşen, en sarpı
Adamış sevdiği Allah`ına bir böyle yapı.
En güzel mâbedi olsun diye en son dinin
Budur öz şekli hayâl ettiği mîmârinin.
Görebilsin diye sonsuzluğu her yerden iyi,
Seçmiş İstanbul`un ufkunda bu kudsi tepeyi;
Taşımış harcını gâzileri, serdârıyla,
Taşı yenmiş nice bin işçisi, mîmârıyla.
Hür ve engin vatanın hem gece, hem gündüzüne,
Uhrevî bir kapı açmış buradan gökyüzüne,
Taa ki geçsin ezeli rahmete ruh orduları..
Bir neferdir, bu zafer mâbedinin mîmârı.
Ulu mâbed! Seni ancak bu sabah anlıyorum;
Ben de bir vârisin olmakla bugün mağrûrum;
Bir zaman hendeseden âbide zannettimdi;
Kubben altında bu cumhûra bakarken şimdi,
Senelerden beri rüyâda görüp özlediğim
Cedlerin mağfîret iklimine girmiş gibiyim.
Dili bir, gönlü bir, îmânî bir insan yığını
Görüyor varlığının bir yere toplandığını;
Büyük Allah`ı anarken bir ağızdan herkes
Nice bin dalgalı Tekbîr oluyor tek bir ses;
Yükselen bir nakaratın büyüyen velvesi,
Nice tuğlarla karışmış nice bin at yelesi!
Gördüm ön safta oturmuş nefer esvaplı biri
Dinliyor vecd ile tekrar alınan Tekbîr`i
Ne kadar saf idi sîmâsı bu mü`min neferin!
Kimdi? Bânisi mi, mîmârı mı ulvî eserin?
Taa Malazgirt ovasından yürüyen Türkoğlu
Bu nefer miydi? Derin gözleri yaşlarla dolu,
Yüzü dünyâda yiğit yüzlerinin en güzeli,

Çok büyük bir iş görmekle yorulmuş belli;
Hem büyük yurdu kuran hem koruyan kudretimiz
Her zaman varlığımız, hem kanımız hem etimiz;
Vatanın hem yaşayan vârisi hem sâhibi o,
Görünür halka bu günlerde teselli gibi o,
Hem bu toprakta bugün, bizde kalan her yerde,
Hem de çoktan beri kaybettiğimiz yerlerde.
Karşı dağlarda tutuşmuş gibi gül bahçeleri,
Koyu bir kırmızılık gökten ayırmakta yeri.
Gökte top sesleri var, belli, derinden derine;
Belki yüzlerce şehir sesleniyor birbirine.
Çok yakından mı bu sesler, çok uzaklardan mı?
Üsküdar`dan mı? Hisar`dan mı? Kavaklar`dan mı?
Bursa`dan, Konya`dan, İzmir`den, uzaktan uzağa,
Çarpıyor birbiri ardınca o dağdan bu dağa;
Şimdi her merhaleden, taa Bâyezîd`den, Van`dan,
Aynı top sesleri birbir geliyor her yandan.
Ne kadar duygulu, engin ve mübârek bu seher!
Kadın erkek ve çocuk, gönlü dolanlar, yer yer,
Dinliyor hepsi büyük hâtırâlar rüzgârını,
Çaldıran topları ardınca Mohaç toplarını.
Gökte top sesleri, bir bir, nerelerden geliyor?
Mutlaka her biri bir başka zaferden geliyor:
Kosova`dan, Niğbolu`dan, Varna`dan, İstanbul`dan..
Anıyor her biri bir vak`ayı heybetle bu an;
Belgrad`dan mı? Budin, Eğri ve Uyvar`dan mı?
Son hudutlarda yücelmiş sıra dağlardan mı?
Deniz ufkunda bu top sesleri nerden geliyor?
Barbaros, belki, donanmayla seferden geliyor!..
Adalar`dan mı? Tunus`dan mı, Cezayir`den mi?
Hür ufuklarda donanmış iki yüz pâre gemi
Yeni doğmuş aya baktıkları yerden geliyor;
O mübârek gemiler hangi seherden geliyor?
Ulu mâbedde karışım vatanın birliğine.
Çok şükür Allaha, gördüm, bu saatlerde yine
Yaşayanlarla beraber bulunan ervâhi.
Doludur gönlüm ışıklarla bu bayram sabahı. ■

Yahya Kemal Beyatlı